

لوگ گیت تے مختلف قسمیاں

پچھو کر پڑھو
لوگ گیت تو مراد اے " لوگال دے گیت "۔
ایہ گیت کسی اک مشاعر یا تخلیق کار دی تخلیق نہیں ہونے
سوں ساری لوگائی دی سبائے تخلیق ہونے میں لوگ گیت
اویساں جنگلی لڑکیاں وانگوں ہونے میں جیہڑے دھرتی دی
گھوڑوں آپ مہارے پتھر بندے میں تے دھرتی توں اہی
خوشحال مہار بندے میں بقول مولانا حالی: " جدوں جڑے
من اندر دیکھے آپ مہارے موزوں لفظاں راہیں موزوں
دکھت لکھدے میں تے شعر ادب دار ادب دھار بندے میں "۔
ایہاں جزبیاں توں مراد قدیم توں جیہڑی زبان ملی سی اوس
مشاعر دی دے ادب توں سی لوگ گیت اکھیاں جاندا اے۔

تعریف

بقول اختر شمار

" اوہ گیت جیہڑے صدیاں توں سینہ بہ سینہ لوگال
دے دلاں وجہ دسدے میں تے کسے اے تخلیق دی
بھانے ساری لوگائی دا تخلیق محل قرار دے جانے
میں، ایہناں بیتاں توں لوگ گیت آکھیا جاندا اے "۔

لوگ گیتاں دا اقدار :

لوگ گیت دنیا دی سیر زبان، سیر قوم، سیر قبیلے تے علاقے
وجہ گانے سنے جانے میں۔ ایہناں لوگ گیتاں دی
قدارت دا اندازہ لانا ڈھیر اوجھا اے۔ ایہناں لوگ

گیتاں نے اپنے اندر میر شہیدی تاریخ، جبر، کرب و
 ظلم و ستم کوں سا بنھیا سو یا اے۔ الہیہ گیت ساڈے کول
 سراج دے مصنوعی سیارے تے نظرے آوں یعنی نسل
 نسل مستقل سرزدے آرتے نیں۔ جے ایہناں گیتاں دا فہم
 منہن کرنا ہووے تے ناممکن ٹم اے۔

لوگ گیتاں دا مہاتدرا:

کسے وی علاقے میر دی ریتل، وسوں، ریتاں تے
 ورتیاں اور تاریخ دا مشہور تے لوکاں دے جذبات دے
 سبھے خواص سرزدے نیں لوگ گیتاں دا پہل اسی نہ
 صرف علاقائی حضرات نے آں آگاہ ہوئے آں بلکہ لوکاں
 دی سوج، مزاج، رسم و رواج تے نفسیات دی ایہناں
 لوگ گیتاں دا پہل سمجھن وچ مراد ملدی اے۔ جیہڑے
 مثال دے طور تے: مرگستانی علاقے دے لوگ گیتاں
 وچ محمد اداں، جھکراں، ربت، برہتے، ٹیلے تے فیستان
 دا ذکر ملدا اے۔

عبد الجبار شاکر پوریل "پنجاب دے لوگ گیت"

(مفتی رفیع الرحمن جویاوی) دے دینا جے وچ لکھدے نیں:

"لوگ گیت کسی زمان دی ہندیت دے

ماہی تے جھوٹوں دیکھن لگی اے جیہڑا

مشہور اے جس وچ اوس علاقے دی ریتل

سوج تے جذبات دی سبھی تفسیر نوا آدنی
 اے"

لوگ گیتاں دی زبان

جیہڑی لوگ گیت عام لوکاں دے گیت ہوتے نیں
 ایہ ای لوگ گیتاں دی زبان دی عام لوکاں دے

اے۔ ابناں وچ سرورے سارے الفاظ تے معصوم ہنیاں
 نون واک منیم پیرے وچ بیان کر دتا جاندا اے سرورے دے لوک
 گیت، اپنی زبان تے مخصوص مذاقانی ہنیاں دی فائز دی کر دے نکل
 مثال دے طور تے : لوٹو بار دے دلاکے والوٹو بار دی گیت
 تے سرگورہا اور خوشاب دا شاہ لوری ہنیاں دا گیت اے

لوک گیتاں دے لکھاری:

لوک گیتاں دے باقاعدہ شاعر یا لکھاری نہیں ہوتے
 ایہہ ادہ جذبے تے خیال ہوتے نہیں جیڑے مہیاں تے
 گھبر وال دے ہنیاں آپ میراے نال تے موزوں لفظاں
 داروب دھار لیتے ہن

لوک گیتاں دیاں قسماں

دنیاب دے لوک گیتاں دی تعداد کافی زیادہ اے
 کیوں کہ ایہہ بندے دے جمن توں لے کے مرن تک دے
 گیت مرحوم ہنیاں۔ یعنی لوری توں لے کے وین
 تک مختلف لوک گیتاں تے پنجابی لوک ادب وچ رنگا
 رنگی گھلائی ہوئی اے۔ کھو ام لوک گیت مثلاً لوری
 لوریاں، مایاں، ڈھولا جگنی، کھلی، نکال، جھتر، سہی، گورہا
 سگنیاں تے گھوڑیاں وغیرہ

لوک گیتاں دا وسوا:

لوری:

ساواں پھیلن توں سلان ویلے جتا لوری لے نال ایہہ گیت
 گنگنا قنڈیاں ہن۔ ایہہ گھوڑے لورے فرق نال ساریاں تھانواں
 تے اکثر کوچھ جڑے نال گائے جان دے ہن۔

مثال دے پورے :

لورم لوری ددھ لوری

بی کے نتیا

لوکال تو چوری!

باوا کنک لبادے گا

الفٹ بلوٹ باوے دا

ماں پونیاں دٹے گی

باوی پلمہ کے جھٹے گی

باوا بیٹھا کھاوے گا

باوی سن پھاوے گی

فاکا ککٹ ککٹ سے گا

لوبیاں :

لوبی اِن مصرعے دالیت اے جیڑا رٹا زوردار تے مقبول لیت
اے۔ لوبی واحد تے لوبیاں جمع اے۔ لوبی دام طلب قُل بابت
قول اے۔ البدرے توں مراد اہ اِن مصرعی تنظّم اے جیڑو
وج حذیبیاں دائرہ موجود ہونے۔ بئتر دے استارنال لوبی
مختصر لوت لیت اے لوبیاں گھوڑن و اے خاک کرنے گھوڑو جوال
ہونے پیل البدرے وج نہ صرف گھوڑو اے دی جذبات نگاری
ہوندی اے بلکہ اس وج مختلف مضمونات بیان نیدر۔ حاسکدے
پیل۔ مختلف رنگال دیا لوبیاں دے غونے

- تین رنگ نہیں تھدے ماپے، حسن جوانی
- ساڈا دیس سیراگن سارا، چپے چپے کھوہ ولدے
- جگے جھونوں مروڑا دتا، پینڈری پنپانیت ٹٹ گئی

ماپیا :

پنپالی توں مراد البدرے لیت اے جیڑو وج مشقہ

حزبات دا اظہار نسبتاً گہرا ہے۔ بنیابی روح مابھی دا تقاضا بنیالی
 جائز اے جیہڑا بنیابی زبان، توں لکھیا اے لفظ مابھی دا مطلب
 ”چندوراگا“ اے۔ بنتر دے اعتبار نال ایہہ ڈیڑھ صوفی دی
 خوبصورت نظم سورتی اے۔ ایہہ صوفی قافیہ دی لوڑ لوری کرن
 واسطے استعمال کیتا اے دو جامعہ کامل مینٹھ بیان کردا
 اے نال نال حزبات دی بیان کردا اے۔ مابھی دا خاص
 موضوع بھرتے وچ جوڑا اے۔

دو پتر اناراں دے
 ساڈا دکھ سن سن کے، روئے بھرتے بہاڑاں دے

سونے دا گل مابھی
 لوکاں دیاں دن، اکھیاں ساڈا روئے دل مابھی

ڈھولا:

ڈھولا بنیابی دا پرانا لوک گیت اے۔ جیہڑا صدیاں دے پہنڈے
 طے کر داسیندے۔ ایہہ نسل توں (وچی نسل تیکر ڈھولا آ رہیا اے۔ گو
 لوکاں دا خیال اے کہ ایہہ اقلق عسینہ داستان ”ڈھولا مارو“ نال
 تے بعض ڈھول تے سنی دی داستان توں لکھیا دس دے سنی
 ڈھولا گیت گال پئی کسے ساز، جھپٹے، گھڑے، بانسری تے ڈھول دی
 لڑ پھیل سورتی ”گاڈن دا آوارہ“ لکھیا اے۔ سبھو جو کردا اے
 رائے احمد کمرل تے انڈیسی ڈھول گیتن لار ڈھول دا ڈھولا
 ملاحظہ کرو:

اوہ بھلی تے ایخ لتھا
 جیویں طاکے تے ایندا اے لکھیا باز شکاری

انہیاں نوں ٹور ڈھورا
 تکی بی بی بھور ڈھورا
 وسنا ایل ڈدر ڈھورا
 فشر آویل فرور ڈھورا

جگنی :

جگنی بنیاب دامفتول گیت اے۔ اصل وجہ جگنی اٹ زلور
 دانال اے تے گڈے دے تعویذیاں نوں دی جگنی آگیا حانڈا اے
 الیم لوک گیت آوارہ گردی، پیرانہ ٹرن تے سیاحت نوں حانڈا
 حانڈا اے۔ جگنی تلاش تے فعال ڈالیت اے جگنی گیت وجہ
 سر موہنوج سمیریا حاسڈرا اے حمد، نعت، منقبت، بکر و جھور آموسماں
 رتال تے صفراں دے ذکر نوں علاوہ سیاسی، سماجی، افتقاری تے
 تاریخی موضوعات دی جگنی وجہ بیان کیے جاسڈرے نل

جگنی جاڈری سی روہی
 جتاں بھٹ سوہا گے جوتی
 ارتقے رو روکلی، سوہی
 پیر میریا جگنی کہندی اے
 جیپیری ناں سائیش دالبندی اے

دگلا :

جھورا لوک گیت اے بھو دی انڈرٹی نوں دی، جھولا آگے دے
 نیل الیم ادھ الودا اے جیہہ انتادام عاشق تے معشوق دے وچھا
 تستانی دے طور تے بنڈا اے۔ اے اے اے اے اے اے اے اے اے
 ایہ دے وجہ پیار محبت تے مستحق نوں علاوہ بے طرح دے
 موضوعات بیان کیے جاسڈرے نل۔ جھولا گیت وجہ صفر

دی لونی پارہیزی، نیس، سونزی

جھلا بیری لور اے
گرم ماسی دا دودھ اے
ونجناتاں فرور اے
اڈاں بن کے طوفا
جتنے ماسی کھلوتا

کھلی:

عام طور تے دوڑیاں بنگال وچ سکو پیراں دیاں اڈیاں
جٹ کر تے بندھے زمین اُتے جھانے گول دارے وچ کھولیاں
سین تے تال گیت، گاڈریاں نیس۔ ایس فون دنیاب
دیاں مسیاداں دی کھیڑا ناچ اے۔

کھلی کھیر دی بگ میرے دیر دی
دو پٹا میرے کھانی دا بگٹے موٹہ جوئی دا

گھوڑیاں:

ویاہ شادی دے موقعے دا گیت اے۔ خدوں راہیڑا
میرے گانے بن کے گھوڑی اُتے پہنڈا اے تے اوس ویلے
کھنڈاں کھجانیان گھوڑی دی واٹ کھڑے گھوڑیاں
گاڈریاں نیس تے ناے سرور جوئی تے واٹ کھن دا
اٹ دی لہنیاں نیس۔

دسیاں دا راجہ
میرے بابل دا بیارا
اھیری دے دل دا سیارا
نی دیر میرا گھوڑی چڑھیا

Mujahid

کھیناں واقعاں: کھوٹیاں نی
ویر کھوڑی چر دھیا
لین کھوڑی واٹ
پنج روپے کھین دا لاٹ

مکدی گل:

مکدی گل ایہہ ہئی پنجابی زبان، کوک لیتاں (داں)
انگولہ رنگ، آسمان یاروں ڈاڑھی اوسر زمان اے۔ ایہناں
"لیتاں" راہیں تیرھے باڈنیاں مسیاراں، لوری دیندیاں ماواں، چوٹیاں
دیندیاں سساں، ٹوکاں کر دیا نناناں، سرے جیرے دایے ماسی، دیا نانا ٹوکاں
سیندوری صافے دایر جواواں، طراں دے کھوہ تندر حیا تے دے سر
دیکو دی تفسیل مکدی اے۔ **بقول ڈاکٹر اسمارانا** "ایہہ ساڈھے
تیز تیز، رسیب تے جیون دے رنگ ڈھنڈ دیاں زردہ جاویر ساسیاں
تے عمر زماں نیں۔ ایہہ کیت اصل روح اوہ سب کجواں جو ساڈھے وڈے
وڈیر یا اسیں دے راہیں اٹھدے بہندے، جدرے جدرے کماں کماراں دج
کندے تے جھسک کر دے آں۔ ایہہ کترے مشاہیر تے وڈے جیون
آں خاص وگلی دارویاں دے کہ کماں دے دلال، ذہیناں تے روحاں وچ جیون
نیں تے ایہہ کترے مشاہیر جڈے روح، دل دی اور زہین دی بلٹی وچوں
آپ اباں بن دے نکدے نیں، ایہہ ساڈھے کوک ہست نیں ۷۷